

Mona Ozoufová, Doznání románu. Devatenácté století mezi starým režimem a revolucí

Mona Ozoufová, historička, která se specializuje na studium francouzské revoluce, republikánskou školu a její myšlenky, a dnes ředitelka výzkumu v Národním výzkumném centru (Centre national de la recherche scientifique) se ve svém posledním díle soustředí na studium úzkých souvislostí mezi historií a literaturou. *Doznání románu* totiž ukazuje, jak měl v 19. století ve Francii román přednostní místo v pozorování boje mezi absolutistickým režimem a revolucí, která poznamenala celé století. Autorka tak vykresluje postupným studiem čtrnácti románů významných autorů devatenáctého století, jako byl Balzac, Sandová, Hugo a Zola, složitý nástup společnosti, která byla založena na rovnosti. Rovněž vysvětluje, jakým způsobem román podává svědectví o odolnosti starého světa a zároveň o funkci rovnosti ve společnosti a nakonec dovoluje, aby došlo k vyjednávání dvou protichůdných světů. Toto dílo, oceněné úspěchy, získalo v roce 2002 Guizotovu cenu.

Zlom, který způsobila francouzská revoluce, zasvěcená principu rovnosti a která zároveň podryla základy privilegií aristokratické společnosti, nemohl proběhnout náhle a definitivně. Podle Mony Ozoufové společnost starého režimu a hodnoty, které tento režim šířil, nadále ovlivňují století a román o tom svědčí. Starý svět, ačkoliv značně oslabený, občas přežíval, jako by se nic nestalo, tímto způsobem přežívali ti, které autorka nazývá „vnitřní emigranti“, kteří žili mimo vývoj historie a navíc věřili v pravomoc aristokracie. Nejčastějším místem, kde tito lidé žili, byl venkov, který hrál tlumící roli politických střetů a navíc přijímal společnost, která byla dočasně ustrnulá. Autorka odhalila přítomnost tohoto typu společnosti v díle Lucien Leuwen od Stendhala, který uvádí postavy, které si neustále vybavují minulost a které jsou neměnné v konverzacích, které se točí stále kolem stejných stesků a tyto postavy pokračují v uplatňování určité autority ve svých malých městech, autority, která je spíše symbolická než politická.

Avšak román umožňuje uvědomit si, že způsoby a mravy jsou mnohem více odolnější než názory a že dokonce i ve společnosti, která přijala rovnostářské teorie, ještě existuje přitažlivá síla pro šlechtu. Tato síla podněcuje obdiv pro krásu těchto způsobů a podněcuje rovněž povinnost, že tato krása se má získat tím, že lidské vztahy budou přívětivé a zdvořilé. Takže vidíme, že v měšťanských a republikánských společnostech setrvává umění rozmluvy, vytríbenost v chování a koketérie ve vystupování. Tento původ, který uplatňuje aristokracie, se dotýká samotných romanopisců, kteří jsou si vědomí, že jejich námět utkvívá v tomto doplňku společenského života, kterým jsou ušlechtilé způsoby. Literatura totiž žije z postav a tradic, navíc zasvěcuje výjimečnost některých a vytváří z nich hrdiny, a popírá možnost čisté nepopsané duše tím, že se odvolává k minulosti a k předkům, tedy důležitost přenosu. Důsledkem toho nemůže literatura zcela přijmout za své ideologický převrat demokracie a upínat se k určitým formám minulosti. Z tohoto hlediska je zajímavé povšimnout si, jak ukazuje autorka, jaký může být rozdíl mezi posunem v myšlenkách a v koncepcích společenských vztahů. V *Hříchu pana Antonína* dokončila George Sandová vytvoření utopické společnosti, která paradoxně hledá, jak zrealizovat aristokratický život pro všechny a bere v úvahu, že způsoby si zachovávají smysl v demokratickém světě.

Resistence vůči začátku nového světa vychází v románu najevo dvěma hlavními ukazateli, kterými jsou náboženství a ženy. Katolictví bylo paradoxně obnovené revolucí. Staví proti sobě svůj pevný převis a závrať, ke které dala prostor. Svůj vliv uplatňuje prostřednictvím aristokracie, která obnovuje svůj zápal pro uplatňování svého kultu a oddává se soucitnému výrazu a stává se tak utěšitelem nešťastných. Jeho vliv může také zasáhnout do politického prostoru a vytvořit pořádkovou moc a nástroj národní poslušnosti. Zolův román *Dobytí Plassansu* osvětluje narůstající vliv, který uplatňuje církev na duších tím, že ukazuje, jak se může plést do politických záležitostí, až dokud je nezačne kontrolovat. Navíc podle Mony Ozoufové ženská populace hraje významnou roli v odolnosti, která staví do protikladu

starý svět s novým. Je to právě tato odolnost, která je nejvíce vnímatelná v náboženství, které zachovává tradice a nesouhlasí s naprostým odloučením od minulosti. Historička spatřuje v románu *Delfín* od Germaine de Staël přesvědčení autorky, že ženy jsou soucitné bytosti a mnohem lépe než muži vědí, jak moc je potřeba být skromný, a jsou také proti těžkopádným důsledkům, které obnáší příliš náhlou změnu.

Komentář:

- Občasné potíže s překladem některých termínů (les vecteurs principaux, son stable surplomb)
- Potíže s překladem přechodníků do češtiny (en faisant, en invoquant)
- Některá dlouhá souvětí jsou složitá a špatně se v nich orientuje (Elle met ainsi en lumière... L'auteur repère la présence...)